

De majoor

De majoor

het verhaal van mijn opa

A handwritten signature in black ink on a light background. The signature is stylized and cursive, appearing to read 'J. van der V...' or similar. It is written diagonally across the frame.

Johann van Rossum

Coverontwerp: auteur

Redactie: Marjan Boom en Niko Kerssens

Uitgeverij: Brave New Books

(Singel Uitgeverijen)

ISBN 9789465200507

© johannvanrossum, 2025

www.johannvanrossum.nl

info@johannvanrossum.nl

De majoor

In het West-Brabantse dorp, waar ik opgroeide sprak buiten onze familie niemand over ‘opa van Rossum’. Wanneer er gesproken werd over de man met de kaarsrechte rug, dan had men het over ‘de majoor’. En hoewel mijn vader ook een eerbaar beroep uitoefende, was ik nooit de zoon van de schilder, maar steeds ‘de kleinzoon van de majoor’.

Zo gebeurde het dat ik laat in de avond, waarschijnlijk op een zaterdag- of zondagavond, op mijn Puch ‘met hoog stuur’ bij de spoorwegovergang in Etten voortijdig afsloeg naar het fietspad aan de linkerkant van de provinciale weg naar Hoeven. Door deze clandestiene afslag hoopte ik een paar seconden eerder thuis te zijn. Mijn manoeuvre bleef echter niet onopgemerkt; halverwege de Hoevenseweg wordt het fietspad versperd door een Volkswagen Kever. Een man in politie-uniform stapt uit aan de bestuurderskant, zet een politiepet op en komt in versnelde pas op de wegmisbruiker af. Ik ben me op dat moment van geen kwaad bewust. Mijn brommer is weliswaar opgevoerd, maar ik ben er heilig van overtuigd dat ik de maximale snelheid van dertig in de bebouwde kom en die van veertig daarbuiten niet schromelijk overschreden heb.

‘Rijd je altijd aan de verkeerde kant van de weg?’

Ha, dát was het wat ik fout deed! Ik weet nog net het verweer, dat ik zo altijd rijd, voor me te houden. Terwijl de aspirant-agent mijn verzekeringspapieren vordert, komt zijn corpulente, oudere collega uit de Kever tevoorschijn en bekijkt aandachtig de papieren.

‘Van Rossum? Kleinzoon van de majoor?’

Ik besef dat mijn afkomst ontkennen geen zin heeft: ‘Ja, meneer.’

Terwijl hij me de verzekeringsdocumenten teruggeeft, zegt hij tegen de jonge agent: ‘Laat hem maar gaan. Familie van een oud-collega.’

Met een zucht van verlichting start ik opnieuw mijn brommer en rijd, terwijl ik me keurig aan de toegestane snelheid houd, de duisternis in op weg naar huis.

‘Kleinzoon van de majoor’ is mijn geuzennaam geworden.

Op het kerkhof

‘Ik zou er nog niet dood op de stoep gevonden willen worden.’ Nu wil je dat waarschijnlijk nergens, maar voor mij geldt dat in het bijzonder voor het West-Brabantse plaatsje Hoeven.

Ik heb er weliswaar een gelukkige jeugd gehad, maar het dorp dat ik begin jaren zeventig verliet, heeft achter mijn rug een metamorfose ondergaan, die me meteen tegenstond toen ik het graf van mijn veel te jong overleden zusje Annie en dat van mijn grootouders wilde bezoeken. De dorpsstraat met kinderkopjesbestrating is een klinkerweg met net iets te veel verkeersobstakels geworden. De dorpswinkels zijn verbouwd tot woonhuizen, het gemeentehuis heeft een andere functie gekregen, de Sint-Jan de Doperkerk is dorpshuis geworden en het grootseminarie Bovendonk is al lang geen priesteropleiding meer. Het kerkhof achter die kerk is er nog. Het graf van mijn zusje is verplaatst; de kindergraven liggen nu dicht bij elkaar, alsof ze nu samen verder kunnen spelen.

Het graf van mijn opa, Kornelis van Rossum, en mijn oma, Johanna Driessen, is geruimd.

Het witte marmer met hun namen en de ovale, geëmailleerde foto's is weg; het is nu de laatste rustplaats van iemand die ik niet ken.

Op weg naar de uitgang van de dodenakker heb ik mijn besluit al genomen: mijn opa mag niet in de vergetelheid raken. De nog in leven zijnden die hem gekend hebben, beschrijven hem als een statig iemand, vriendelijk en hulpvaardig. Ik ken hem als de grijze meneer met dito snor, die bij ons thuis in de woonkamer zijn eigen leunstoel had, die je zonder aansporing voor hem vrijmaakte wanneer hij binnenkwam. Een opa die je niet knuffelde wanneer je dat niet wilde en bij wie je niet op schoot hoefde, je kreeg een aai over je bol en een pepermuntje uit een rolletje, dat zijn de herinneringen aan mijn opa. Mijn oma heb ik nooit goed gekend; ik herinner me een lieve mevrouw met zilvergrijs haar, die in een bed lag en afscheid van ons nam. Ik was drie toen ze overleed.

De begrafenis van mijn opa staat nog vers in mijn geheugen gegrift. Ik was negen toen de majoor overleed en de kist met zijn stoffelijk

overschot door een erehaag van politiemensen in prachtige uniformen naar een vers gegraven kuil op het kerkhof gedragen werd.

Voor mij is mijn opa niet echt dood; je bent immers pas dood als niemand meer aan je denkt. Om hem aan die vergetelheid te ontrukken, ben ik zoveel mogelijk over hem gaan verzamelen. Ik was daarin blijkbaar niet de enige; mijn ome Guust had zich ontfermd over de tastbare nalatenschap van zijn vader. Ik mag het verder doen met de verhalen die mijn vader en mijn oom vertelden. Mijn vader en mijn oom zijn er niet meer; ik kwam in het bezit van alles wat mijn ome Guust over de brigadier-majoor* bij de rijksveldwachter uit Rosmalen en Hoeven bijeen gezocht heeft. Behalve zijn regimentsboekje uit militaire dienst, de akten van benoeming en van eervol ontslag, zijn jachtvergunning, de krantenartikelen, de bevoegdheid om wapenstok, sabel, revolver en geweer te gebruiken, akten bij de onderscheidingen en veel ambtsberichten, kreeg ik goed bewaard gebleven fotomateriaal.

Ik bleef met veel vragen zitten; vragen waarvan de antwoorden op het kerkhof liggen – als ze inmiddels niet geruimd zijn.

*Kornelis van Rossum
5 oktober 1873, Niftrik
10 december 1957, Hoeven*

*Johanna Driesen
28 maart 1875, Niftrik
24 maart 1952, Hoeven*

Het verhaal van mijn opa begint in Niftrik.

* Een brigadier-majoor bij de rijksveldwacht had vijf tot tien man onder zich. Op zo'n brigade had je slechts vier rangen. Van laag naar hoog: rijksveldwachter, brigadier-titulair, brigadier en brigadier-majoor. Hoger was er niet op een brigade.

De benoeming tot 'onbezoldigd rijksveldwachter' werd verleend aan iemand die al gemeenteveldwachter, jachtopziener, stedelijk agent, enz. was. Het gaf hen opsporingsbevoegdheid buiten hun regio. Er stond geen opleiding tegenover, maar dus ook geen vergoeding. Het was een papieren benoeming.

Een gemeenteveldwachter kon zonder deze benoeming alleen maar handhaven op gemeentelijke verordeningen. In de praktijk waren deze benoemingen tot onbezoldigd rijksveldwachter vooral een goedkope oplossing om de opsporingscapaciteit van het politiekorps te vergroten. In die tijd groeide dat korps enorm.

De strik

Na school gaan de nette kleren uit en moet de overal aan; klompen of laarzen in plaats van de leren schoenen. School was leuk vandaag, de meester vertelde over de Frans-Pruisische oorlog en over de slag bij Sedan, waar het Franse leger werd verslagen en Napoleon III gevangengenomen werd. De Fransen verloren een groot gebied. Het is nu meer dan tien jaren geleden, maar de meester vertelde het alsof het vorige week gebeurd was. De meester kan mooi vertellen. Hij heeft de kranten daarover bewaard en las eruit voor.

Oorlog moet iets verschrikkelijks zijn. Ik hoop nooit ingeloot te worden om als milicien ons fijne dorp te moeten verlaten.

Niftrik is een gehucht aan de Maas, het hoort bij Wijchen. Met het veerpontje steek je de rivier over en kom je in Ravenstein. Ik ben nog nooit aan de overkant geweest. De oversteek kost een halve cent, dat kunnen we thuis niet missen.

We zijn niet arm, maar geld uitgeven om ergens te komen, dat doen we niet. Mijn vader werkt hard op de akkers om de pacht te kunnen betalen en om eten en kleren voor ons te kunnen kopen. We hebben een groentetuin waar mijn moeder in de zomer bijna iedere dag in bezig is. Mijn broer Willem is zes jaar ouder dan ik, die is na de zesde klas bij de boeren als loonknecht gaan werken. Mijn vier jaar oudere zus Anna gaat straks als dienstbode beginnen. Mijn vader wil niet dat ze in een fabriek in Wijchen of Oss gaat verdienen. Pa heeft daar verhalen over gehoord.

Voor Anna zoekt hij wel een betrekking bij een deftige familie. Het liefst bij de dokter, notaris, fabrikant of burgemeester. Vader en moeder hebben met mij nog nooit gesproken over wat ik later zou gaan doen. Meestal geeft de bovenmeester advies aan de ouders. Studeren kost geld, dat gaat zeker een rol spelen. Voorlopig hoef ik me daar niet druk over te maken.

Het is zaterdag, vanaf twaalf uur zijn we vrij tot maandagochtend. Zondagochtend gaan we naar de kerk en 's middags komt er vaak familie langs of we gaan zelf ergens op bezoek.

Op deze zomerse zaterdagmiddag mag ik met mijn vrienden gaan zwemmen. De Maas is verboden gebied voor ons; door de sterke stroming zijn er al mensen verdronken, waarschuwt mijn moeder.

“We gaan bij de kuil van de Loonse Waard, het is daar niet diep en er is geen stroming”, stel ik mijn moeder gerust.

De dijk in de Maas is op die plek ooit eens doorgebroken en achter die dijk is een grote plas ontstaan. Op een zomerse dag kan het er druk zijn. Op de dijk naar Balgoij is alleen schaduw wanneer we langs de bomenrij blijven lopen. Met onze laarzen banjeren we tussen de brandnetels, distels en bramenstruiken door. Met goed schoeisel hoef je niet bang te zijn waar je loopt, dacht ik.

Verkeerd gedacht! Ik struikel en beland midden tussen de planten die van de natuur stekels hebben meegekregen. Daar lig ik dan, terwijl mijn vrienden de grootste lol hebben om mijn klunzig gedoe. Gevallen over mijn eigen benen? Mijn voet is ergens achter blijven steken, een boomwortel misschien. Wanneer ik probeer op te staan, voel ik dat mijn laars vastgehouden wordt. Mijn voet zit verstrikt in een stuk ijzerdraad. Ijzerdraad zo dun dat het als een scherp mes door mijn laars gesneden heeft. Mijn vrienden weten me te bevrijden door de laars van mijn voet te trekken. Het stuk ijzerdraad heeft met een ijzeren pen in de grond vastgezet. Ik heb een flinke snee in mijn voet. Zwemmen in de plas kan ik nu wel vergeten. Samen met mijn vriend Hent ga ik terug naar huis. De anderen lopen door naar de Waard.

‘Wacht even!’ zegt Hent, ‘Dat ijzerdraad nemen we mee. Straks trapt er opnieuw iemand in.’

Moeder had ons nog lang niet terugverwacht.

‘Je laars kapot, hoe komt dat zo?’

Hent doet uitgebreid verslag en toont het stuk ijzerdraad.

‘Ik weet niet wat ik daarvan moet denken, misschien weet vader dat.

Kom, we gaan eerst de wond aan je voet verzorgen. Doet het pijn?’

Wanneer mijn moeder terugkomt met jodium en verband, komt mijn vader achter haar aan.

‘Dat is een konijnenstrik’, weet hij, ‘Waar heb je die gevonden?’

‘Bij de bomen achter de dijk naar Balgoij. Ik zag hem niet staan.’

‘Dat is ook de bedoeling, Kees. Zo’n strik zet iemand op een paadje waarvan hij weet dat er wild loopt. Of het nu konijnen, marters, hermelijntjes zijn. Soms strooien ze wat voer op zo’n paadje. Het beestje komt met zijn kop in de lus en hoe harder hij dan probeert om los te komen, hoe vaster de strik aangetrokken wordt. Het beestje wurgt zichzelf.’

‘Wat een akelige dood voor zo’n diertje!’

Of het nu door het verhaal van pa komt of door het bijtende jodium op mijn voet, de tranen springen in mijn ogen.

‘Wie doet nou zo iets wreeds?’ vraagt Hent.

‘Stroppers, jongen. Mensen die op die manier aan een goedkoop stukje vlees willen komen of aan een mooi bontvelletje dat ze kunnen verkopen.’

‘Doen ze daar niets tegen?’

‘Die stroppers zijn de jachtopzieners en veldwachters vaak te slim af. Ze controleren meestal in het donker hun strikken. Maar worden ze gepakt, dan zijn ze nog niet jarig!’

Ik weet nu wat ik later wil worden: jachtopziener, ik ga ze pakken, die stroppers!

Loteling

De bovenmeester is bij ons thuis geweest en heeft met mijn vader* gesproken. Ik kan misschien na de zesde klas naar het Meer Uitgebreid Lager Onderwijs. Behalve de vakken Nederlandse taal, rekenen, aardrijkskunde en geschiedenis, zou ik daar bovendien les krijgen in vormleer, kennis der natuur, de beginselen van de moderne talen en van landbouwkunde.

‘Gymnastiek en handtekenen staan bij de mulo ook op het lesrooster. Ik denk dat je dat wel aankunt.’

Mijn vader moet er nog over nadenken. Wat ik ervan vind, vraagt niemand en eerlijk gezegd heb ik er nog geen mening over; ik heb er nooit over nagedacht. Ik wil jachtopziener worden, daar heb ik geen vormleer of Frans voor nodig.

Er gaan maanden voorbij. In het voorjaar van ’85 help ik mijn vader op de akker met het inzaaien van gerst. Vader praat nooit wanneer hij op het land aan het werk is; ik schrik ervan wanneer hij ineens over school begint.

‘Wil je graag naar die school, Kees? De meester zegt dat jij het kunt. Het schoolgeld kunnen we betalen. Je moet wel naar Nijmegen, dat is bijna twee uur gaans.’

‘Hent en Wim gaan er ook naar toe. Misschien komen we dan wel in dezelfde klas.’

Met een volle schooltas met alle boeken die ik voor school heb, maar die ik echt niet iedere dag nodig heb, loop ik met mijn vrienden naar de muloschool in de stad. De eerste dagen op de school is het wennen. Je gaat voor een ander vak naar een ander leslokaal; de leraar aardrijkskunde heeft zijn leslokaal volgehangen met landkaarten, bij geschiedenis zijn er prachtige schoolplaten over de Romeinen, ridders en kastelen, de leraar rekenen en wiskunde heeft het saaiste lokaal van de school. Het tekenlokaal is bijna net zo groot als de gymzaal.

*Mijn moeder, Maria Jacobs, overleed toen ik tien was.

Voor gymnastiek sporten we bij mooi weer op het sportterrein naast de school.

De leraren zijn wel aardig, soms streng, maar dat moet af en toe. De meeste jongens op de muloschool komen uit Nijmegen. Er wordt neergekeken op de jongens die van buiten de stad komen. 'Boerkes', wordt er soms achter onze rug gefluisterd; het wordt nooit hardop gezegd. De stadse knullen kijken wel uit voor die mannen uit Ewijk, Hernen, Wijchen of Alverna. Boerenknuisten komen hard aan!

De eerste klas van de mulo was moeilijk voor me; ik moest wennen aan de leraren, de nieuwe vakken en thuis nog werk voor school maken, is ook nieuw voor me. Dingen vanbuiten leren vind ik leuk: de hoofdsteden van landen, de rijtjes bij Duits en formules bij wiskunde. Ik kan dat allemaal goed onthouden. Ik mag over naar de tweede klas. Hent is ook over, Wim is blijven zitten en hij besluit van school te gaan. Hij gaat werken bij de uitbeender in Heesch bij Oss. We lopen voortaan met z'n tweeën naar en van school.

Daar sta ik dan, na drie jaar mulo met een diploma. Mijn vader, broer en zus zijn trots op me, ze zeggen het niet, maar ik wéét het.

Met mijn mulo-A diploma ga ik langs bij de bovenmeester.

'Ik ben blij voor je. Ik wist dat het niet eenvoudig voor je zou worden, maar je hebt het gedaan. Wat ga je daarna doen? Nog verder leren of een baantje zoeken? Er is werk genoeg voor zo'n doorzetter als jij.'

'In verder leren heb ik niet zoveel zin, meester. Ik wil graag jachtopziener worden, maar daar ben ik nog te jong voor. Ik zoek wel iets waarmee ik in ieder geval het schoolgeld van de mulo kan terugbetalen aan mijn vader.'

'Dat is heel mooi van je, Kees. Ik denk dat ik wel iets voor je kan regelen. Ik ken de notaris uit het dorp. Is je handschrift nog steeds zo mooi?'

Bijna twee jaar werk ik nu bij het notariaat. Ik moet er nette kleren aan en draag losse mouwen over die van mijn colbertjasje, zodat door het vele schrijven het colbertje niet gaat slijten. Ik krijg een mooi traktement. De notaris is erg tevreden over mijn inzet, maar